

František Kolář

A Slavia és a Sparta „kibékíthetetlen” rivalizálása*

Fejezet a cseh labdarúgás történetéből

„A Sparta és a Slavia közötti versengés annyira egyértelműnek tűnt már a csapatok létrejötte előtt, mint az, hogy a földgömb is két részből áll: szárazföldről és vízből. Szinte úgy tűnik, hogy kezdetben létezett a versengés, s csak később alakult meg hozzá a két klub, ugyanis senki sem tudja, hogy mikortól váltak a cseh sportolók a Sparta illetve a Slavia sportolóivá.”¹

MI A FUTBALL?

„Igen, az a zöld pázsit az... Tizenegy harcos áll szemben tizenegy daliával. Egyik hullám a másikat éri. Először ezek vezetnek, utána amazok nyernek... Ó, te zöld pázsit! Ilyennek láttalak álmaimban!” – kiáltotta óvatlanul Sádlo úr, a Sparta rajongója, amikor életében először látott futballt. Karel Poláček az ő közvetítésével juttatta kifejezésre a „Mu•i v offsidu” című írásában mindazt a mámort, örömet és szépséget, amelyet ez a játék nyújt több millió embernek szerte a világon.²

A labdarúgás első szabályai Csehországban 1890-ben jelentek meg a *Sokol* folyóirat hasábjain, amely azzal ajánlotta a szokol egyesületek figyelmébe a labdarúgást, hogy „ez az angol eredetű játék sok-sok olyan mozgáselemet tartalmaz, amely gyakorlóinak gyorsaságát és kitartását fejleszti, s ha nyári sportok közé fölvennénk, valószínűleg mindenhol jó fogadtatásra lelne, mivel a leghatásosabb izomerősítő sportok közé tartozik”.³ 1892 áprilisában Oskar La•novský a *Cyklista* című folyóiratban megjelent cikkében úgy jellemezte a futballt, mint amely fejleszti a test fűrgeségét és rugalmasságát.⁴

* František Kolář „Nesmiatelná” rivalita Slavia a Sparty (Kapitola z poeátkù èeského fotbalu). In: Jindřich Dejmeš – Josef Hanzal (uspoáádali) *Èeské zemì a Èeskoslovensko v Evropì XIX. AXX. století. Sborník pracì k 65. narozeninám prof. dr. Roberta Kvaèka*. Praha, 1997. 165–190.

1 Scheinost 1940: 30. E tanulmány azt a célt tűzte ki magának, hogy választ adjon az alábbi kérdésekre: „hogyan és mikor történt” – honnan eredt és milyen formában jelent meg a rivalizálás a cseh labdarúgás történetének két legnagyobb és leghíresebb klubja, az „örök” [vi èná] Slavia és a „vas” [•elezná] Sparta között. A tanulmány a labdarúgás csehországi megjelenésétől a két klub kialakulásáig, vagyis a 19. század 90-es éveitől az első világháborúig tartó időszakot öleli föl.

2 Poláček 1996: 246. Az 1930-as év folyamán Poláček a szöveg nagy részét publikálta a *Dobry Den* és a *Èeské Slovo* vicclapokban; 1931 januárjában František Borový könyvkiadó az alábbi megjegyzéssel adta ki prózáját: „sportszerű, öntudatos közönségnek, amely azért siet ki a zöld pázsitra, hogy részt vehessen a Letná-i (prágai városrész – a Ford.) mérkőzéseken, láthassa a helyi riválisok izgalmas csatáját; a fegyelmezett nézőközönségnek, amely – szem előtt tartva saját jó hírnevét – nem uszítja fanatikus módon a csapatot, s nem kiabál be a játékosoknak”.

3 *Sokol*, 1890: 120–121. Az új sport cseh elnevezését B. P. szerző az utókorra bízta.

4 „A korábban bemutatott gyakorlatokhoz tartozik a labdajátékok elrendezése is, amelyek mozgásba hozzák a testet, s érdekes módon a lelket is tevékenységre serkentik. Végül nálunk, Ausztriában is

Az 1895-ös kiadású, nagy jelentőségű cseh enciklopédia, az *Ottiv slovník naučný* (1895) F és G kezdőbetűs címszavakat felőlelő kötete a cseh „fotbal” szót még egyáltalán nem jelölte. A futball csak hat évvel később, 1901-ben jelent meg a labda [mîe] címszónál: „nálunk a legújabb korban nagy népszerűsége tette szert a labdarúgás (football) nevű játék, melynek neve onnan származik, hogy játék közben a nagyméretű, felfúj, bőrből készült labdát lábbal rúgják” (*Ottiv slovník naučný* 1895: 252). A tömör meghatározást a játék részletes leírása követte, amiből az olvasó pontos képet kap a labdarúgásról.⁵ A legújabb cseh enciklopédia, a *Malá èskoslovenská* tömören csupán annyit állapít meg, hogy a futball „olyan kollektív sport, labdajáték, amelyben a labdát rúgással kell az ellenfél kapujába juttatni” (1985: 483).

A labdarúgás gyökereit a régmúltban, az antikvitásban és a középkorban keresték és keresik ma is.⁶ Mégis úgy gondolom, Karel Petrúnak volt igaza, amikor a mai napig alaplumkának számító *Di jiny èskoslovenské kopané*, 1946-os kiadású könyvében azt állította, hogy a mai labdarúgás a 19. század találmánya (Petrù 1946: 29).

A modern futball bölcsője a 19. század 30-as és 40-es éveiben az angol Rugby, valamint Eton középiskola volt. Innen terjedt el a kettős fogalom: rugby és soccer, attól függően, hogy a játékban szabad-e kézzel érinteni a labdát vagy sem. A 19. század közepétől az *etoni soccer* tömegesen terjedt a brit ipari munkásság körében, s a krikett mintájára professzionális futball klubok jöttek létre. Hamarosan felmerült annak a szükségessége, hogy szabályozzák az új sportágat, mindenekelőtt összegezni kellett a játékszabályokat. Így 1863. október 26-án Londonban megalakult a Football Association, amely azonnal jóváhagyta és érvényesnek nyilvánította a Cambridge-i egyetemen kidolgozott játékszabályokat. Ezek a szabályok 1882-től az International Board felügyelete alatt fejlődtek tovább, attól függően, ahogyan azt a játék változásai megkívánták. Ez a szervezet Anglia, Skócia, Wales és Írország szövetségeinek képviselőiből állt (a 20. században

elismerte az oktatásügyi miniszter, hogy államunkban csökken a tehetség, a fiatalok testi fűrgesége és rugalmassága, s elrendelte, hogy minél nagyobb gondot fordítsanak a mozgásra, természetjárásra, s a labdajátékokra, mint pl. a tenisz, futball, tollaslabda, stb.) (*Cyklista*, 1892. 04. 15.)

5 „Ebben a játékban az egymással mérkőző két csapat az alábbi módon helyezkedik el: mindkét csapat tizenegy játékosból áll, közülük az első öt a csatár (forwards), e játékosok feladata kirúgáskor megszerezni a labdát és támadást vezetve azt az ellenfél kapujába juttatni (goal). A másik fél csatárainak ugyanaz a célja a túloldalon található kapu irányába; igyekeznek visszaverni a csatárok támadását, feladatuk, hogy megszerezzék a labdát, s az ellenfél térfelére juttassák. A csatárok mögött található három játékos a fedezetsor (halfbacks), akik a csatárok támadását segítik elő, s amikor az ellenfél csatárai az első sort áttörik, megerősítik saját soraikat, s ha nem bírják tartani, akkor kialakítják a saját kapujuk első védősorát. Távolságban áll a két hátvéd (backs). Ők a kaput védik, feladatuk, hogy megakadályozzák a kapu közvetlen támadását, s hogy fedezzék a kapust (goalkeeper, goalman), akinek főleg a kapuban vagy annak közvetlen közelében kell készenlétben tartózkodnia, hogy elhárítsa a kapura lőtt labdát. Amikor a játék elkezdődik, a labdát a pálya közepéről elrúgják, a csatárok megszerzik a labdát, s amennyire lehetséges, az ellenfelet kikerülve a pályán átlósan ide-oda mozogva, majd hosszában előre haladnak vele, mint a széllel szemben úszó csónak. Ez a fajta haladás, s az alacsonyban történő, szükség-től függően rövidebb vagy hosszabb labdaadogatás a kombinálás, s ha ezt jól begyakorolják és végrehajtják, akkor játékok eredményes lesz. Minden játékosnak folyamatosan figyelnie kell arra, hogy hol van a játékostársa, s a labdát nemcsak a kapu felé kell rúgni, hanem passzolni kell annak a játékostársnak, aki előnyösebb helyzetben van, hogy az a labdát egy még előbb elhelyezkedő játékosnak át tudja adni, s amikor a legnagyobb az esélye annak, hogy a labda a hálóba jut, csak akkor rúgják a labdát közvetlenül a kapuba.” (*Ottiv slovník naučný* 1901: 252)

6 Pl. Olivová 1989: 197–206.

csatlakozott a szervezethez négy FIFA [Fédération Internationale de Football Association] tag is). 1880-tól a futballmérkőzéseket pártatlan bírók vezették, 1887-től már sípot használtak, 1890-ben a kapukat hálóval látták el, s egy évvel később bevezették a büntetőrúgást. A Football Association hamar megkezdte a labdarúgó bajnokságok szervezését, 1871-től kezdték játszani az Angol Kupa selejtező mérkőzéseket, s 1889-ben Angliában először játszottak bajnoki pontokért. Angol és brit mintára terjedt el a labdarúgás az európai kontinensen, s innen tovább, szerte a világban.

A LABDARÚGÁS CSEHORSZÁGBAN

A labdarúgás 1885 környékén jutott el Csehországba. Persze, az már soha nem fog kiderülni, hogy ki, hol és mikor futballozott először, annak ellenére, hogy erről már a 20. század eleje óta vitatkoznak. A sajtó és az évkönyvek rövid hírei tanúskodnak arról, hogy a labdarúgást ismerték cseh körökben. Például 1885-ben a *Cyklista* arról tudósít, hogy „a Praha Kerékpáros Klub visszaköltözött a Buquoi vár kertjébe, ahol – akárcsak a téli helyiségekben – a kerékpározáson kívül futballal is foglalkoznak”.⁷ 1886 után pedig Roudnice nad Labem gimnáziumában Jan Sommer professor oltotta be diákjaiba az új játék iránti szeretetet. Több fiatal nemes is kezdett érdeklődni a játék után, mint például a louèeni Erich Thurn-Taxis vagy a pardubicei Artur Klaus. Csehországban először – és jól – a prágai Eis und Ruder Club Regatta játszott futballt. A prágai németeken kívül csehek és angolok is tagjai voltak. Az Etonban tanuló Ludwig Stiasny és Harry Wichelhausen hozták el a klubba a futballt. 1885-ben a klubból kizártak huszonnyolc cseh sportolót, akik létrehozták az International Rowing Club-ot, amely szintén bizonyíthatóan játszott futballt.⁸

Az 1890-es évek elején a futball rajongóinak köre kiszélesedett. Többségük középisiklás volt, főleg a prágai Akademičké, Malostranské gimnázium, valamint a Kæmen-cova utcai gimnázium diákjai. Közülük kerültek ki az első híres játékosok, s a cseh labdarúgás több tisztségviselője, mint Karel Hammer és Karel Freja.

A csehországi futball kezdetének hangulatát, a kor jellegét érzékletesen írta le visszaemlékezéseiben a cseh sport úttörője, Josef Rössler-Ošovský:

A fiúk nagy része „feketén” játszott és mivel a tiltott gyümölcs a legédesebb, tódult hozzánk a nép. Minden krajcárt megspóroltak, hogy jusson labdára, cipőre, mezre. Megható volt, ahogy a fiúk a szülőktől kapott egy-két arany »zsebpénzt« a futballra tették félre. Nővérek és önfeláldozó anyák varrták a mezt, a húsz fiúból álló sportkörnek tizenegy pár futballcipője volt, a tartalékosok egyszerű húzós vagy fűzős cipőben játszottak. Minden körnek volt egy vagy több mecénása, akik a legnagyobb szükség esetén segítettek. Az elsősöknek és a másodikosoknak kabát, télikabát vagy téglavolt a kapuja. Később szereztek kis oszlopokból készült, »igazi« kaput, amit közvetlenül a meccs előtt állítottak föl. Amikor pedig a negyedikes és nyolcadikos uraknak körülkerítették a pályát, s voltak karók, zászlók és fehér felfestések, az már maga volt a teljes komfort. Aztán minden csapathoz tartozott egy lelkes férfi, aki hozta a kapukat, felállította, körülcövekelt a pályát, segédkezett, s havonta tizenkét aranyért a klub inasaként tevékenykedett. Munkája sokszor rendfenntartói ügyekre korlátozódott, mivel el kellett távolítani a játékot megzavaró utcakölyköket, stb. (Rössler-Ošovský 1931: 9)

⁷ *Cyklista*, 1885. 05. 15.: 107–109.

⁸ Vö. Svít devadesátí minut 1976: 18–21, amely nagyrészt Petru 1931: 43–46-ból merített.

A futball ekkoriban még mindig csak „szórakozásnak” számított a kerékpáros és evezős klubokban, s tevékenységüket csupán kiegészítette. E klubokhoz hasonlóan – még ha csak szórványosan is – a Cseh Szokol Egyesület [Èeská Obec Sokolská] aktivistái körében is támogatásra talált a labdarúgás. Egyikőjük volt Josef Klenka, a Malostranské Gimnázium testnevelő tanára, aki 1892-ben publikálta a labdarúgás játékszabályait a *Kopaná jednoduchá* című művében (Klenka 1892: 84–87). „Hiába üldözték a futballt kakastollas csendőrök, csőszök, veszekedős házfelügyelők, akik összefogtak, hogy kiirtsák ezt a nemes sportot” (Poláček 1996: 117), a labdarúgás terjedt a fiatalok között, s akárcsak Angliában, Csehországban is korán megalakultak a futballra specializálódott klubok. Kezdetben kiváltságos helyet foglalt el közöttük a Slavia, tíz évvel később pedig a Sparta.

A SLAVIA MEGALKULÁSA

1889 augusztusában hivatalosan feloszlatták a 19. század második felének legjelentősebb és legtektintélyesebb cseh egyetemi szervezetét, az Akadémiai Olvasó Szövetséget [Akademický Ètenáský Spolek]. A hallgatók azonban nem estek kétségbe, hanem elhatározták, hogy szövetkezésük megmentéséhez felhasználnak „más működő szövetséget, amely jellegében megegyezik a miénkkel”. A választás a Slavia Irodalmi és Retorikai Szövetségre esett [Literární a Øeènický Spolek], amely 1869 óta arra törekedett, hogy a cseh egyetemisták körében fejlessze a szláv öntudatot, terjessze a szláv nyelvek és kultúra ismeretét. A szövetség nem tudta maradéktalanul megvalósítani céljait, s szélesebb ismertségre csak akkor tett szert a cseh társadalomban, amikor új, dinamikus egyetemi vezetők álltak az élére. Természetesen nemcsak egyetemisták érdeklődtek a Szövetség iránt, hanem a legfelső cseh, sőt bécsi politikai körök is. Főleg ez utóbbiaknak nem tetszett a Slavia tevékenysége, s 1894 októberében az Omladina mozgalom pere után hivatalosan feloszlatták (Pernes 1988).

A Slavia politikai és oktatói tevékenysége mellett a sportban, főleg a labdarúgásban betöltött szerepével vált a cseh történelem részévé. A szövetség 1892 őszétől kezdett el foglalkozni sporttal, egyetemisták, főleg orvostanhallgatók hatására, akik megszerették az akkor divatos kerékpározást, s elhatározták, hogy saját sportklubot fognak alakítani. A klub „lelke”, Jaroslav Hausmann konzultált a terveket illetően az egyetemi mozgalom vezető tisztségviselőjével, Antonín Cí•ekkel. Ő pedig a Slavia Irodalmi és Retorikai Szövetség nagygyűlésén 1892. november 2-án ajánlatot tett egy kerékpáros szakosztály megszervezésére, amely összetartaná a sportoló cseh egyetemistákat. Többen tiltakoztak a szakosztály megszervezése ellen, mivel nem láttak összefüggést a szövetség sporttevékenysége és irodalmi tevékenysége között, Cí•ek a szakosztály megalakulását ennek ellenére érvényesnek tekintette. Ezen a napon létrejött a Slavia Akadémiai Kerékpáros Szakosztály [Akademický Cyklistický Odbor Slavia], amit vagy ACOS-ként rövidítettek vagy „Kis Slavia” [Malá Slavia] néven emlegettek. A szakosztály vezetésére Václav Kubr orvost kérték fel, titkára Jaroslav Hausmann lett.

A Slavia Szövetség 1894. október 14-i hivatalos feloszlatása után formálisan megszűnt az ACOS is.⁹ Hausmann – aki már 1894 tavasza óta önállósítani akarta a kerékpáros szakosztályt – ezután kezébe vette az ügyet. 1895 tavaszán a hatóságoktól megszerezte az alapszabályok harmadik verzióját, és 1895. május 31-én megalapította a Slavia Sport Klubot [Sportovní Klub Slavia], „a sportoló cseh diákság központját, s az éppen engedélyezett alapszabályok alapján az SKS nemcsak kerékpározással foglalkozhat, hanem korcsolyázással, síeléssel, evezéssel, futballal, tenisszel, krikettel, vívással, ökölvívással, s minden sportággal”.¹⁰ A Slavia élére Karel Ankrť és Jaroslav Hausmann álltak. A klub fő irányvonala továbbra is a kerékpározás maradt, az iránta való érdeklődés egyáltalán nem csökkent. Hausmann (1902: 231–236) így emlékezik: „Az új sportok egyre nagyobb tért hódítottak maguknak. A Stiasny által a Regattában elindított labdarúgás főleg a középiskolás diákok körében volt népszerű. A Královská Louka hemzsegett a különböző gimnáziumok csapatától. A Slavia is elkezdett foglalkozni a labdarúgással, de meglehetősen laikus módon.” Ez 1895 őszén történt. Hamarosan sikerült az Akademické Gimnáziumból a Slavia soraiba áthozni Karel Hammert, a Malostránské Gimnáziumból Karel Freja-t, a Kœemencova utcai gimnáziumból pedig Miroslav Horáèeket és Antonín Presslert.¹¹ Az 1896. január 21-i nagygyűlésen a futball a klub sporttevékenységének szakterületévé vált (Petrù 1946: 80).

A SPARTA LÉTREJÖTTE

A 19. század hatvanas éveinek végétől Csehországban az evezés jelentette a sportot, a hetvenes évek elején csatlakozott hozzá a kerékpározás is. 1888 májusában a Praha Kerékpáros Klub [Klub Velocipedistù Praha] szervezte az első könnyűatlétikai versenyt Csehországban. A harmadik verseny 1890 augusztusában zajlott, s hamarosan – augusztus 31-én – atléták és az atlétikát támogató személyek kis csoportja elhatározta, hogy alapít egy olyan klubot, amelynek fő tevékenysége nem a kerékpározás és az evezés lesz, hanem az atlétika, s olyan új sportágak, mint a korcsolyázás és az úszás. Az új egyesület az 1891. június 25-i nagygyűlésen alakult meg Athletic Club Praha néven. Habár vezetője Albert Hoyer evezős lett, a klub profilját főleg Otakar Krajíèek, Oskar La•novský, a Josef és Karel Maleèek testvérpár, František Malý, Bohumil és Jaroslav Potùèek testvérpár személyisége határozta meg (Pospíchal 1989: 3–38).

Rövidesen nézeteltérés támadt köztük, aminek következtében 1893. november 16-án a tagok egy része kivált,¹² és létrehozott egy új klubot Athletic Club Královské Vinohrady néven. 1894 márciusában csatlakoztak a klubhoz a Rudl testvérek, több barátjukkal, például a Peták testvérpárral együtt. Rögtön a feje tetejére állították a klub működését, s az atlétika mellett a labdarúgás került meghatározó pozícióba. Max Švagrovský a

⁹ *Sportovní Obzor*, 1894. 11. 15.

¹⁰ *Sportovní Obzor*, 1895. 06. 01.

¹¹ Karel Freja vezetésével 1895. november 24-én zajlott a Slavia első futballedzése a Královská Louka-n (Poloèas 1976).

¹² Például La•novský, a Maleèek testvérpár, Malý, Potùèek, s csatlakoztak hozzájuk a Körber testvérek, valamint az első cseh sportújságíró és sportszerkereskedő, Max Švagrovský. Róla bővebben: Pacina 1986: 164–189.

Sportovní Obzor folyóiratban már májusban arról számolhatott be, hogy „a Král. Vinohrady-i ěeský Athletic Clubban idén megkezdték a rendszeres futballgyakorlatokat, s remélem, hogy mérvadónak tekinthetjük a megújult klub eddigi eredményeit, és a cseh közönségnek valamelyik versenyen hamarosan alkalma nyílik megismerni ezeket a sikeres focistákat, akik a cseh sport jó hírnevét bizonyára megőrzik”.¹³ A híres prágai klub kialakulásának utolsó mozzanata az 1894. augusztus 9-i rendkívüli nagygyűlés volt, amelyen – egyszerű névváltoztatással – létrejött az Athletic Club Sparta. Elnöke Max Švagrovský lett, a futballcsapat edzőjének és egyben csapatkapitányának Václav Rudl-t választották. A Sparta elnöke nem értett egyet azzal, hogy a klub kizárólag labdarúgással foglalkozzon, s a kor szokásainak megfelelően általános sportklubot akart létrehozni. Ezért 1895 tavaszán a *Sportovní Obzor* hasábjain az alábbi felhívást tette közzé: „Az Athletic Club K. V. (Sparta) az alábbi rendezvényeket szervezi a gyakorlótéren: minden fajta angol labdajáték, pl. tenisz, krikett, tollaslabda, hoki, futball, stb., kerékpározás, s mindenfajta atlétikai torna, futás, gyaloglás, súlyemelés, súlylökés, stb. A tornát a nagy tapasztalattal rendelkező tagtárs, az angol sportember és versenyző, S. C. Buckley vezeti. Minden fajta tornának saját köre lesz a klubban, amelybe – az Athletic Club K. V. Sparta alapszabályaiban foglaltaknak megfelelően – minden úr és hölgy díjmentesen beléphet”.¹⁴ Kezdeményezése mégis süket fülekre talált, a sportolás iránti érdeklődés – a futballtól eltekintve – elenyésző volt. Ezért 1895 júniusában Švagrovský lemondott posztjáról. A Sparta új elnökének František Sallert választották meg, a bizottságba pedig beválasztották az egyre nagyobb befolyással rendelkező tiszttviselőt, Václav Rudl barátját, Jiří Guth-ot.¹⁵ A Sparta fő profiljává a labdarúgás vált, így a kezdeti nehézségek után ebben a sportágban érhetett el a klub legnagyobb sikereit.

ELŐSZÖR MEGY PONTRA A JÁTÉK

Mivel egyre több futballcsapat jött létre, az egyes mérkőzéseken aratott győzelem már nem adott megnyugtató választ a sport alapkérdésére: ki a legjobb? Az első, aki meg akarta válaszolni ezt a kérdést, s 1894–1895 fordulóján az első cseh futballtalálkozót meg akarta rendezni, Max Švagrovský, a Sparta elnöke volt. A *Sportovní Obzor* hasábjain közzétett egy felhívást, amely akaratlanul is elárulta roudnicei származását:

Javaslom, hogy azok a cseh labdarúgók, akik Prágában eddig külön játszottak vagy nyilvános mérkőzésen még nem vettek részt, beszéljenek meg, szervezzenek meg egy ilyen mérkőzést. A Královská Louka ennek a célnak tökéletesen megfelel. Talán a Český Athletic Club Roudnický ösztönözni tudná a prágai labdarúgókat, hogy vegyenek részt a meccsen, hiszen csak ilyen módon lehet népszerűsíteni ezt az egészséges sportot cseh körökben. A nevezéseket kérjük a szerkesztőségnek leadni, amely szívesen közbenjár ez ügyben. Remélem, hogy a tél folyamán fel tud készülni az Athl. Klub Vinohradský, a Český Athl. Klub Roudnický, a prágai és a roudnicei Szokol Tornaegylet és a louèeni Sport Egyesület és a többiek.¹⁶

¹³ *Sportovní Obzor*, 1894. 05. 15.

¹⁴ *Sportovní Obzor*, 1895. 04. 20.

¹⁵ *Sportovní Obzor*, 1895. 07. 12. 1894 júniusában Guth és Rudl barátságának köszönhetően támogathatta a Sparta (az akkor még AC Královské Vinohrady), a Cseh Szokol Egyesülettel közösen – legalább jelképesen – az újkori olimpiai mozgalom létrejöttét. (*Sokol*, 1894: 266)

¹⁶ *Sportovní Obzor*, 1895. 01. 04.

A felhívásra azonban senki sem reagált, a *Sportovní Obzor* szerkesztősége egy jelentkezést sem kapott. A „versenyt” csak Josef Rössler-Ořovskýnak sikerült megszerveznie, aki „külföldi bolyongásból” 1895 őszén tért vissza Prágába.

Josef Rössler (1869–1933), a Jindřášká utcai drogéria tulajdonosának fia, akit a sportvilágban Josef Ořovský néven ismertek, már gimnazista korában testileg és lelkiileg egyaránt a sport hatása alá került. Úszott, korcsolyázott, evezett, vonzották az ismeretlen sportok, amelyekkel honfitársait is megismertette. Ő tette népszerűvé a jachtozást, a teniszt, a sísélést,¹⁷ ő hozott először kenut Csehországba. Apja nem nézte jó szemmel fia kedvteléseit, ezért érettségi után Párizsba és Londonba küldte, hogy gyógyszerészeti és orvosi szakterületen képezze magát. A fia egy újabb sportág, a futball szeretetével tért haza. A Brit-szigetéről nemcsak a már kész játékszabályokat hozta el Csehországba,¹⁸ hanem futballmérkőzéseken szerzett tapasztalatait is. Így nagymértékben hozzájárult a cseh labdarúgás fejlődéséhez.¹⁹

A Ěeský Sculling Cercle élén²⁰ 1896 januárjában Josef Rössler meghirdette a „labdarúgó csapatok nemzetközi viadalát”.²¹ A meghívott csapatok többsége viszont elutasította, hogy selejtezőt játsszon, s így a jelentkezések lezárásának napján, március 15-én, Rössler asztalán mindössze négy név szerepelt: AC Praha, SK Slavia, AC Sparta és a Ěeský Footballistický Krou•ek Kickers, amely az Akademické Gimnáziumot takarta. A kevés jelentkezőre való tekintettel Rössler megváltoztatta a játék feltételeit: nem kupamérkőzéseket fognak játszani, hanem mindenki játszani fog mindenkivel, s az a csapat nyer, amelyik a legtöbb pontot gyűjti össze. Ez volt az első kezdeményezés a cseh labdarúgó liga megszervezésére.

A cseh sporttörténet első, pontokért játszott mérkőzését már a következő vasárnap, 1896. március 22-én lejátszották. A smíchovi Královská Louka-n a ĚFK Kickers ellenfele az AC Praha volt. A korabeli sajtó tömören ugyan beszámolt a mérkőzésről:

17 1887. január 5-én Prágában a rendkívül nagy havat kihasználva Josef Rössler, testvérével együtt lesiklott a Vencel téren. Ez volt az első hivatalosan feljegyzett síselés Csehországban.

18 1897-ben Frejával, Hammerrel, Hingsttel, Rudlall közösen kiadta az Angol Labdarúgó Szövetség játékszabályainak első engedélyezett fordítását (Pravidla hry kopaný míč, foot-ball. Praha, 1897.)

19 Josef Rössler tevékenysége a 19. század végi cseh sportban jelentős és sokrétű volt (Ěeský Ski-Klub, Ěeský Yacht-Klub, Ěeská Atletická Amatérská Unie), tevékenykedett a cseh olimpiai mozgalom szervezésében (1899–1900-ban alapító tagja volt a Cseh Olimpiai Bizottságnak [Ěeský Olympijský Výbor], 1908-tól 1929-ig a ĚOV [később ĚSOV] főtítkára volt)

20 Josef és Karel Rössler a cseh nemesség és a prágai burzsoázia sport iránt érdeklődő tagjait a Ěeský Sculling Cercle-ben tömörítette szövetségbe. Kedvtelésből eveztek, de inkább a „cseh sportot önkéntesen támogató magáncsoport”-ként léptek fel. Az 1896. februári és márciusi röpcédulák alapján a Ěeský Sculling Cercle az 1895-ös év folyamán megrendezte a szkiff-versenyzők tavaszi nagydíját, finanszírozta az evezős Gustav Langhans utazását az ostendei Európa Bajnokságra, a Sparta atlétikai versenyére díjat adományozott, támogatta a Ěeský Ski-Klub síversenyeit és az egyetemi labdarúgást (Roessler-Ořovský 1931: 20).

21 A kiadott indítvány második paragrafusá tartalmazta a létező cseh futballcsapatok listáját is: „A második nemzeti viadal minden cseh amatőr csapat (legyen az klub, kör, egyetemi csapat) előtt nyitva áll. Akiket ismerünk: A.C. Praha, A.C. Sparta, A.C. Plzeň, A.C. Karlín, E.A.C. Roudnice, A.C. Slavia, Krou•ek Kæmenecký, Krou•ek Akad. gymnasia, Krou•ek Malostranský. Az általunk eddig ismeretlen körök vagy egyesületek is versenyezhetnek.” (Roessler-Ořovský 1931: 16)

„Gyönyörű idő, elkeseredett harc. Kevés összjáték, labda a Praha-nál. Sok a néző.”²² – de azt meg sem említette, hogy a mérkőzést nem játszották végig.²³

A botrányok végigkísérték az első cseh labdarúgó bajnokságot. A legjelentősebb és leghíresebb botrány egy héttel később, a Slavia és a Sparta játékosainak első találkozóján történt, s mintegy végzetesen meghatározta a két csapat jövőbeni „kibékíthetetlen” rivalizálását. A botrány okozója ráadásul a testileg-lelkileg igazi sportember, a fair play híve, a valódi úriember, a mérkőzés vezetője, Josef Rössler volt. A találkozó után ugyanis ismeretlen okból utólag nem ismerte el a Sparta győztes gólját, amely erre válaszul kilépett a bajnokságból. A Sparta-t hamarosan követte az AC Praha is, így az első csehországi bajnokságot csak két klub játszotta végig – a győztes végül a szerény képességű ĚFK Kickers lett.

A *Cyklista* folyóirat szerkesztője ugyanakkor elégedett volt a bajnoksággal. Így értékelte az egyes klubok szereplését: „Ami a játék keltette benyomást illeti, a Sparta játszott a legkitartóbban és legmakacsabban, talán túl makacsul... Az A.C. Praha is leginkább erővel játszott. Szép kombinációs játékot és elegáns lövéseket a Slaviától és a Kickerstől láthattunk.” A vitákért és a le nem játszott mérkőzésekért mindenkit egyaránt hibáztatott – a futballcsapatokat, a szervezőket, s a közönséget is, „amely egy pillanat alatt a pályára tódult, sőt a mérkőzést is félbeszakította, s így a játékosokat nem csak az idegesítő meccs háborította föl, hanem a közönség bekiabálásai is.”²⁴

PARÁZSLÓ VITA

Az első Slavia–Sparta derbin el nem ismert gól elégedetlenséget, kölcsönös szemrehányást, sőt, idegenkedést váltott ki a két csapatból, de azt nem tudta megakadályozni, hogy a cseh labdarúgás fejlődéséhez mindketten hozzájáruljanak.

Már 1896. április 11-én találkoztak a Slavia, a Sparta, az AC Praha és a ĚFK Kickers képviselői, s nemcsak azért, hogy kihirdessék az első labdarúgó verseny győztesét, hanem azért is, hogy közösen megbeszéljék, hogy milyen módon szervezzék meg a cseh labdarúgást. A kezdeményezés ismét a Ěeský Sculling Cercle-től és Josef Rösslertől származott, melynek eredményeképpen az alábbi határozatok születtek: 1. A labdarúgás a készülő Cseh Atlétikai Amatőr Szövetségnek [Ěeská Atletická Amatérská Unie – ĚAAU] lesz alárendelve. 2. A sajtóban kiadják az Angol Labdarúgó Szövetség játékszabályainak kötelező fordítását.²⁵ 3. A ĚAAU mellett független társaságként fog megalakulni a labdarúgó bírók testülete. 4. Kidolgoznak egy kérvényt a bécsi kormányhoz, hogy a középiskolákban „ne akadályozzák a labdarúgást, hanem engedélyezzék a játékot” (Rössler-Oævský 1931: 11).

22 A hírt az angol Nevill Bloch által Berlinben kiadott *Spiel und Sport* közölte. Az idézet forrása: Petru 1946: 88.

23 A fennmaradt információk szerint a mérkőzésen a védelem dominált, egy idő után a ĚFK Kickers egyetemista csapata került fölénybe. Miután gólt is lőttek – 1:0 – az AC Praha tiltakozott, s amikor Protivenský bíró a tiltakozásnak nem adott helyet, az AC Praha elhagyta a pályát.

24 *Cyklista*, 1896. 04. 15.

25 Pravidla hry kopaný míč, foot-ball. Praha, 1897.

A márciusi bajnokság sikerén felbuzdulva a Èeský Sculling Cercle már májusban kihirdette, hogy megrendezi a „Cseh Labdarúgó Bajnokságot”. A meghívott csapatok közül csak az AC Praha, a Slavia, a Sparta és a Deutscher Fussballclub Praha [DFC] jelentkeztek. Az utóbbi csapat 1896. május végén jött létre, amikor a labdarúgók nagy része – Stiašnyval és Wichelhausennel az élen – távozott a Regatta-ból.²⁶ A német-cseh Regatta és a DFC közötti viták, valamint a Slavia-t ért vád – hogy megszegi a játék amatőr voltát – arra kényszerítették a szervezőket, hogy a bajnoki versenyt áttegyék 1896 novemberére.

A bajnokságot november 15-én kezdték, a Sparta magabiztosan győzte le az AC Praha-t, a Slavia méltó ellenfele volt a híres DFC-nek, s csak 1:2-re kapott ki. Egy héttel később a Slavia és a Sparta második mérkőzése volt hivatott eltörölni a rossz tavaszi emlékeket. „Az a meccs, amely az összes közül a legérdekesebbnek ígérkezett, elmaradt” – sajnálkozott a *Cyklista* –, „nem akarunk jóslásba bocsátkozni, de az biztos, hogy a Sparta és a Slavia között nagyon kemény és szívós harcra lehetett volna számítani és nehéz megmondani, hogy a küzdelemből ki került volna ki győztesen.”²⁷

A mérkőzésre azért nem került sor, mert a Slavia kilépett cseh bajnokságból, a *Sportovní Obzor* tudósítása a miéltre is fényt derített: „Az ok ismert. A Slavia több kiváló játékosát a gimnázium igazgatóságánál feljelentették, hogy nyilvános mérkőzésen vesznek részt. Erre a feljelentésre a professor urak megjelentek a pályán és megtiltották diákjaiknak, hogy részt vegyenek a mérkőzésen. Meglehetősen szomorú jelenség, ilyen is csak nálunk fordulhat elő”. A két klub közötti feszültség akarva-akaratlanul is gyanúsítgatásokra adott okot, ezért a *Sportovní Obzor* azonnal felszólított: „Meg kell találni és pellengérré kell állítani azt az aljas embert, aki kedvét leli a besúgásban, s így teljesen tönkreteszi a sportversenyeket. Reméljük, hogy a Slavia nem fog megijedni az útjába gördített akadálytól és továbbra is szorgalmasan fog gyakorolni.”²⁸ Habár nem lehetett bizonyítani a Sparta részvételét a névtelen besúgásban, az eset csak elmélyítette a két klub közötti bizalmatlanságot és a növekvő ellenségeskedést.²⁹

A következő időszakot a két ellenfél nagyon eltérően ábrázolta. A Slavia-párti Jaroslav Hausmann megjegyezte: „A mezőny legjobbjaként távozott a Slavia 1897 őszén. A mezőny legjobbjaként kezdett 1898 tavaszán. De nem volt ellenfele. A Sparta kikerülte a mérkőzést, a Sculling C. a feloszlataánál tartott, a Praha gyenge volt, a németek pedig bojkottálni kezdték a klubot” (Hausmann 1902: 235).

Ezzel szemben a Sparta-párti Rudolf Richter az 1897-es szezont a Sparta játékosok egyik legsikeresebb időszakának nevezte, amelyre viszont rossz hatással volt a klubok közötti túlzott féltékenykedés. A legnagyobb „igazságtalanság” – szerinte – a Cseh Királyság novemberi bajnoksága volt. A Slavia és a Sparta csapata először legyőzte két ellenfelét, de anélkül, hogy egymással megmérkőztek volna, a Slavia-t hirdették ki bajnoknak. Ezért a Sparta panaszt tett a nemrég alapított cseh sportközpontnál, a

²⁶ *Sportovní Obzor*, 1896. 07. 01.

²⁷ *Cyklista*, 1896. 12. 11

²⁸ *Sportovní Obzor*, 1896. 12. 01.

²⁹ Jaroslav Hausmann későbbi állítása szerint hamarosan leleplezték azt, aki ezt a becstelen cselekedetet elkövette és a névtelen levelet az iskoláknak megírta. A neve természetesen az akkori vezető tisztviselők és sportolók titka maradt (Hausmann 1902: 235).

Cseh Atlétikai Amatőr Szövetségnél.³⁰ Amikor óvását elutasították, a Sparta megszakított mindenféle kapcsolatot a Slavia-val.³¹ Sokkal objektívebbnek és pártatlanabbnak hatott a *Cyklista* értékelése:

Ha most egy rövid összefoglalóban kell összegezni az általános eredményt, s megmondani, hogy melyik csapat a legjobb, bizony zavarban vagyunk. A V.R.C. u. F.C. Regatta, a D. Fussball-C., az S.K. Slavia és az A.C. Sparta kétség kívül felhívta magára a figyelmet. De eme csapatok tevékenységének bírálatakor, sajnos nem tudunk mihez viszonyítani, ugyanis ezek a klubok nem mérköztek meg egymással! Így nekünk csak a papírforma mércéje marad... Viszont ezek a találgatások és mérlegetések csak papíron festenek jól, a valóságban pedig jobbra értelmüket veszítik. Persze biztos, hogy a Regatta–D. Fussball-C. mérkőzés, melyen az előbbi csapat a játékosok erejével, az utóbbi pedig az összjátékkal tűnik ki, valamint a Sparta–Slavia mérkőzés, ahol az erőviszonyok hasonlóak, az egyik legjelentősebb sporteseménynek számítanak, nemcsak Prágában, hanem Ausztriában is. Bizony, azt szeretnénk, hogy ezek a csapatok mérközzenek meg egymással, s fő vágyunk, hogy egyszer láthassuk a Slavia-t a Sparta-val harcolni, ahol mindkét fél akadály nélkül és becsületos módon ki tudja bontakoztatni minden erejét és használni tudja minden tehetségét, de a jelenleg fennálló viszonyokat ismerve kételkedünk abban, hogy ilyen mérkőzésekre belátható időn belül sor kerül.³²

A szerző kételyei beigazolódtak, arra, „hogy a Slavia-t a Sparta-val küzdeni lássák” még tíz hosszú évet kellett várni. A Sparta-ban a Rudl testvérek ugyanis már a következő évben felhagytak a futballal, s az atlétikának és a cseh olimpiai mozgalom megszervezésének szentelték tevékenységüket.³³ Központi szerepüket senki sem tudta átvenni,³⁴ így a labdarúgás a Sparta-ban 1904-ig alig létezett.

A Slavia-ban viszont dinamikusan fejlődött a futball, a klub sorra halmozta a sikereket. A Slavia a cseh labdarúgásban kiváltságos helyet szerzett magának. Rövidesen nem akadt méltó ellenfele Csehországban, így figyelmét Európára, sőt, a labdarúgás bölcsőjére, a brit szigetekre irányította.³⁵ Kiváló teljesítményével sikerült megtörnie azt a bojkottot is, amelyet a DFC Praha kezdeményezésére hirdettek a cseh futball ellen a német labdarúgó klubok és a német labdarúgó szövetség (Kaufmann 1910). A Slavia és a Sparta közötti újabb kölcsönös kapcsolatfelvételre csak 1904 nyarán került sor.

30 A Ěeská Athletická Amateurská Unie (ĚAAU) 1897. május 8-án jött létre.

31 Richter 1918: 4. A *Cyklista* azonban így értelmezte ezt az eseményt: „Az Athletic Club Sparta óvást nyújtott be a Ěeská Athletická Amateurská Unie-hez az ügyben, hogy a múlt év végén, a Cseh Királyság bajnokságán az A.C. Sparta és az S.K. Slavia közötti mérkőzést a Sparta távolmaradása miatt nem játszották le, így az S.K. Slavia-t hirdették ki a Cseh Királyság bajnokcsapatának. A Ě.A.A. Unie választmánya az óvást elutasította, amivel a Slavia-t végérvényesen győztesnek ismerték el.”

32 *Cyklista*, 1898. 03. 11.

33 1899 májusában, majd 1900 januárjában ismét megválasztották a Sparta tiszteletbeli tagját, Jiří Guth-ot a Cseh Olimpiai Bizottság vezető elnökének, Václav Rudl lett a főtítkár, 1900 júliusában a Sparta négy atlétája képviselte a cseheket a második, párizsi olimpiai játékokon, ahol František Janda-Suk második helyen végzett diszkoszvetésben.

34 Próbálkoztak ezzel a Karel és Otakar Maleček testvérek, de amikor nem sikerült, pártfogóik egy részével 1899 őszén egy új klubot hoztak létre AFK Karlín néven (Petru 1946: 138).

35 1899 január 8-án játszott le a Slavia Prágában az első nemzetközi mérkőzést a berlini klubok válogottjával, március elején Bécsbe utazott, s 1899. március 28-án Prágában az oxfordi egyetemről fogadott vendégeket (a mérkőzésen részt vett František Schönborn érsek, Jan Podlipný, Prága polgármestere, valamint a prágai közélet vezető személyiségei) (Rössler-Owvsky 1931: 18–24).

FELERŐSÖDIK A VITA

A labdarúgás újjáélesztését 1904 tavaszán a Sparta új elnöke, Otakar Peták kezdeményezte, aki tíz évvel korábban társaival együtt elindította ezt az új sportágat a klubban. 1902 szeptemberétől Hrdliékával közösen a ÈAFC Vinohrady Klub révén akart javítani a cseh labdarúgás helyzetén. A *Sportovní Svět* első számaiban – amelyet 1904 áprilisában kezdett kiadni, hogy ellensúlyozza a Slavia *Sport a Hry* című lapját – Peták a cseh labdarúgás kritikus állapotának okait kereste, s kettőt nevezett meg: 1. „A mai cseh labdarúgás viszonyai rendezetlenek. S míg más sportágak saját egyesületeket hoznak létre, amelyek vigyáznak a rendre, addig a futballklubok között nincs valódi egyetértés egyetlen szervezetet illetően sem, s így ennek a nemes sportnak bármilyen fejlődése eleve pusztulásra ítéltetett.”³⁶ 2. „A cseh labdarúgás mai állapotának jellegzetes vonása, hogy míg egy klub átlagon felül jól teljesít, addig a többi klub csupán tengődik.”³⁷

A Slavia kiváltságos helyzetét a cseh sportban, s főleg a labdarúgásban – amellyel egyébként a játékosok visszaéltek és lenézték a többi játékost – Peták eleinte oly módon próbálta megszüntetni, hogy a klubot beléptette a labdarúgó szövetségbe. 1903 márciusában pedig elérte, hogy a Slavia-t visszavegyék a ÈSF-be és funkcionáriusa, Vilém Heinz vegye át a klub vezetését.³⁸ A Slavia elfoglalása viszont csak nyárig tartott.

Peták most másik utat választott, s a Sparta-ból egy olyan csapatot kezdett építeni, amely bátran versengetett a Slavia-val. A csapat alapját a feloszlásban lévő AFK Karlín és az Union • i • kov játékosai képezték. 1904 tavaszán a megújult Sparta sikereket ért el a prágai csapatok elleni meccseken és az első külföldi mérkőzésen, Budapesten is. Így nem csoda, hogy 1904 augusztusában „nyilvános mérkőzésre hívta ki az S.K. Slavia A-team-jét”. A felhívás záró mondataival mintha darázs-fészekbe nyúltak volna és magukra vonták az újságírók haragját: „Két kihívásunkra egyáltalán nem kaptunk választ, tehát reméljük, hogy ezúttal sikerrel járunk, ellenkező esetben azt kell feltételeznünk, hogy a Slavia A-team-je, amely az utolsó mérkőzésen évekkal ez előtt vereséget szenvedett a Sparta-tól, ki akar térni a találkozó elől.”³⁹

A Slavia választát Miloslav Horáček és Vilém Heinz írták alá: „Nem tehetünk mást, minthogy hálás köszönettel visszautasítjuk az Önök gondoskodó érdeklődését mérkőzéseink iránt.” A választ a csapat előre elkészített, programokkal teli naptárával indokolták. Természetesen nem tudták megállni, hogy ne tegyenek megjegyzést az ellenfélre:

Az, hogy mit fognak Önök rólunk gondolni (elnézést az őszinteségért), de nekünk teljesen közömbös, ahogy azok az indokok is, amelyekkel Önök a mi félelmünket akarják bebizonyítani. I-es számú csapatunk valóban vereséget szenvedett annak idején az Önök tisztelt klubjának I-es számú csapatától, engedjék meg, hogy az Önök jelenlegi klubjának új, és mindeddig nem teljes ismeretét egy

³⁶ *Sportovní Svět*, 1904. 04. 05. Noha 1901. október 1-én létrejött a Cseh Labdarúgó Szövetség [Èeský Svaz Fotbalový – ÈSF] Karel Freja-val az élen, már a következő év elején konfliktus alakult ki a szövetség és a legjelentősebb cseh klub, a Slavia között, amely ki is lépett a ÈSF-ből. Hamarosan más klubok is követték, így a ÈSF egy ideig szüneteltette tevékenységét.

³⁷ *Sportovní Svět*, 1904. 04. 12.

³⁸ *Sport a Hry*, 1903. 03. 18.

³⁹ *Sportovní Svět*, 1904. 08. 09.

ténnyel bővítsük, mégpedig azzal, hogy az Önök klubjának I-es számú csapatát az S.K.S. második csapata is legyőzte.⁴⁰

A szórszálhasogató vitába beavatkozott a Sparta elnöke, Peták is, és élesen támadta a Slavia-t, hogy „lenézi az új konkurenst”, s „csak az anyagi siker érdeklí és az olcsó dicsőség”. Szavai csak növelték az ellenségeskedést:

Kijelentésével a Slavia kihívott maga ellen mindenkit, aki szívén viseli a cseh sport szabad és független fejlődését, mindenkit, aki jól érzékeli, hogy milyen csapást mérne a cseh sportra, ha megengednék, hogy annak a néhány elviselhetetlen embernek a monopóliumává váljon, akik csak a saját, manapság már nevenséges kultuszukat tartják szem előtt, s nem látják a sport valódi értékeit. Harcra készen állunk mindazok nevében, akik a Slavia mai örült és fanatikus túlbecsülésében és kényeztetésében megőrizték józan és független véleményüket. Még hiszünk annyira a sportolók józan megítélésében, hogy a cseh sportnak ebben a szabadságért és függetlenségért vívott harcában, a klikk terrorja ellen folytatott harcban és a sportéletünk erkölcsi szintjének növeléséért vívott harcban nem maradunk egyedül.⁴¹

Ugyanebben a számban a Sparta titkára, Otakar Maleček is tollat ragadt a Slavia ellen.⁴²

A Slavia válaszát ismét Horáček és Heinz fogalmazta. Az ellenségeskedő hangnem helyett inkább a klub pozitívumait hangsúlyozták: „A Slavia többéves kitartó munkája szilárdította meg a hazai labdarúgást, s ő volt az, aki megtörte a bojkottot, amely megfojtotta volna a cseh futballt.” Talán felismerték, hogy hiábavaló és méltatlan hozzájuk az újság hasábjain való csatározás, egyezséget ajánlottak a Sparta-nak:

A Tisztelt A.C. Sparta bizonyos lehet afelől, hogy klubunk nem fog neki ártani és semmi olyat nem tesz, ami a nagyreményű (s ezt most őszintén, ironia nélkül mondjuk) A.C. Sparta csapatát veszélyeztetné, s épp ellenkezőleg, mindig (mint eddig is) örülni fogunk az A.C. Sparta sikerének... Ha ezt a fajta gondolkodást az A.C. Sparta tagsága is tartósan elfogadja, akkor örülhetünk annak, hogy újtáink, amelyek ma »csak különbözőzők lehetnek«, egyszer azonossá válnak.⁴³

A Sparta hívei továbbra is szították a vitát,⁴⁴ de a Slavia már nem reagált ezekre a támadásokra. Úgy tűnt, hogy a közelgő őszi folyamán a nyári „papírháború” lecsendesedik. 1904 októberében viszont Otakar Peták egy új meglepetést készített a Slavia tisztségviselőinek és rajongóinak. Ezzel túllépte a határt, így a Slavia és a Sparta közötti békülés és békés együttélés még sokáig váratott magára.

40 *Sport a Hry*, 1904. 08. 24. A Slavia és a Sparta 1896 márciusi mérkőzésétől az 1904 nyarán zajló vitáig tartó időszakban csak egy labdarúgómérkőzést jegyeztek fel, 1901. november 1-én. A Slavia, amely akkor 6:1-re nyert, a Sparta ellen csak a III-as számú csapatát állította ki (Petrů 1946: 192).

41 *Sportovní Svit*, 1904. 08. 30.

42 Amikor a Slavia választmánya úgy döntött, hogy elutasítja a Sparta kihívását, valószínűleg hasonló elgondolás szerint cselekedett, mint az a tisztességes férfi, akit egyszer valamilyen becsületbeli ügy miatt párbajra hívtak ki, s erre így válaszolt: „A kihívást nem fogadom el, mert az Ön ellen folytatott párbajban nagyon sokat veszíthetek, s csak nagyon keveset nyerhetek.” A Slavia sokat panaszkodott annak idején, hogy – mivel nincs otthon ellenfele – drága pénzért kell külföldi csapatokat hívnia, „s most, amikor hazai csapat hívja meccsre, kitér előle.” (*Sportovní Svit*, 1904. 08. 30.)

43 *Sport a Hry*, 1904. 09. 07.

44 A Slavia-t például azzal ócsárolták, hogy „az elhervadt szépség sopánkodó szavaival ecseteli a cseh labdarúgásban elért érdemeit”, a klub válaszát pedig ezekkel a szavakkal illették: „felesleges, szószátyár fecsegés, amellyel a Slavia önmagát dicsőíti”, stb. (*Sportovní Svit*, 1904. 09. 13., 1904. 09. 06.)

AZ ÁTIGAZOLÁSOK ÜGYE

Az ügy előzménye a Slavia–First Vienna FC találkozó volt, amelyre 1904. október 16-án került sor Bécsben. A Slavia ellenfelét nyáron már 11:0-ra legyőzte, s az utóbbi öt évben a közép-európai labdarúgó mezőnyben folyamatosan előkelő helyen állt, így a klub meg volt győződve arról, hogy ez a mérkőzés a csapat egyik újabb nemzetközi sikere lesz. A Slavia a mérkőzést félvállról vette, aminek az eredménye a 3:5-ös vereség lett. A vezetőséget megrázta a vereség és a játékosokat hibáztatták „komolytalan életmódjuk” miatt, és „mert hölgyekkel kocsikáztak, közvetlenül a mérkőzés előtt”, stb. Ők a bírálatra úgy reagáltak, hogy „a következő mérkőzésen a nézők kevésbé fáradtságos szerepét választották” (Petrù 1946: 255–257). Így a Slavia válaszmánya a következő nemzetközi találkozó előtt a második csapathoz fordult, nála keresett „igazi erkölcsöt, megrendíthetetlen lelki egyensúlyt, szilárd önbizalmat”.⁴⁵

A Slavia belső vitái felerősödtek, eljött a Sparta ideje. A Sparta harcias elnöke, Peták, először a *Sportovní Svít* hasábjain ismét élesen támadta a Slavia tisztviselőit:

A Slavia-n belüli események még mindig a sportnyilvánosság témáját képezik. Túl váratlanul jöttek, s ezért meglepőek voltak. Meglepő volt az is, ahogy az egész ügy zajlott. Durva hangnem, goromba viselkedés. A jelentéktelen bécsi vereségből a Slavia válaszmánya ügyet csinált, s olyan megalázó döntésre használt, aminek szakadáshoz kellett vezetnie. Kegyetlenül és szívtelenül elűzték azokat a játékosokat, akik éveken át a cseh labdarúgásnak áldozták fiatalágukat, egészségüket, lelkesedésüket és akarataikat.⁴⁶

Peták elszánt és mohó lett, kihasználta a szervezési zűrzavarokat, főleg azt, hogy „akkor nem használtak sem kilépő lapokat, sem a játékra feljogosító engedélyt” (Scheinost 1940: 23), s az „elűzötteknek” szerződést ajánlott fel a Sparta-ban. Már november elején piros-fehér csíkos Sparta mezben jelent meg Jindřich Baumruk csatár, és a védő Kummer, s hamarosan követte őket a Slavia és a cseh футбол legnagyobb csillaga – Jan Košek (1884–1927).

Tízéves karrierje alatt, 1903-tól 1912-ig ez a kivételes labdarúgó rajongók ezreinek csodálatát vívta ki magának, nemcsak itthon, hanem egész Európában. Hogy ki is volt Jan Košek, azt lenyűgözően mutatta be Ferdinand Scheinost újságíró, aki éveken át volt a Sparta tisztségviselője:

Elég volt a pályára lépnie, már magára vonta a figyelmet. Csupa izom, csupa erő. Szőke fiú, tökéletes hajválasztékkal. Nem Adonisz, hanem gyorslábú, harcias Achilles. Nekifutamodik itt, majd ott, s könnyedén be is küldte a labdát a kapuba, s Önök már meg is ismerték a mestert... Ami Caruso volt, mint tenor, Košek az volt, mint lövő. Ha a bal lábára érkezett a labda, s ha senki sem volt az útban, az feltartóztathatatlan lövés volt, akár húsz méterről is. Később a jobb lábát is megedzette. Előkészület nélkül lőtt, a labdát már a levegőben levette, ugró és lapos halfvoley-val. (Scheinost 1940: 12–13)

A három Slavia játékos megszerzésével a Slavia és a Sparta helyzete a cseh labdarúgásban azonnal megváltozott. Ahogy Karel Petrù írta: „Habár a Sparta vezetőségének módszere a Slavia játékosok 1904-es elcsábításával nem igen kapott dicséretet, azt azért el kell ismerni, hogy tisztán technikai szempontból nézve a Sparta vezetése 1904 végére célját teljes mértékben elérte, sokkal jobb lett a csapat, s akkor aligha vitatták

⁴⁵ *Sport a Hry*, 1904. 10. 26.

⁴⁶ *Sportovní Svít*, 1904. 11. 08.

azt, hogy egy Slavia–Sparta mérkőzésen a Sparta kerülne ki győztesen” (Petru 1946: 259). A változás a nemzetközi kapcsolatokat is érintette, s végre a Sparta is elérte azt, hogy a Cseh Királyság határain kívül is elismerést szerzett magának.⁴⁷

A Slavia nagyon rosszul viselte „csillagjainak” távozását. Éves közgyűlésükön, 1905. január 14-én az elnök, Stanislav Prachenský így beszélt erről:

Szükség volt egy nehéz és fájdalmas műtételre, aminek alávetettük magunkat, s ha meg akartuk menteni a beteg életét, meg kellett műtenünk. Nehéz volt és mérhetetlenül fájdalmas, annál fájdalmasabb, minél mélyebbre hatolt a kés, s azért volt nehéz, mert a testünk egy darabját, egy darab húst a saját húsunkból amputálnunk kellett, s közben a mi vérünk folyt. A műtét – a borulatók ellenkező véleménye ellenére – sikerült, a beteg túlélte az operációt, minden várakozást felülmúlva, úgyszólván óráról órára épült fel, s javult az állapota barátai nagy örömeire, s ellenségei nagy csodálkozására és irigységére. Most még nem olyan erős, mint korábban volt, de figyelembe kell venni, hogy még csak lábadozik.⁴⁸

Az őszi problémák megtisztították a Slavia belső viszonyait, nőtt a vezetőség és a játékosok közötti kölcsönös tisztelet és bizalom. 1905 február elején a Slavia-nak sikerült szerződöttni a skót John Madden edzőt,⁴⁹ és kemény munkájának köszönhetően a klub hamarosan újból a cseh labdarúgás élvonalába került. Ráadásul nem telt el egy év, és a Slavia ismét soraiban tudhatta mindegyik elveszett fiát.⁵⁰

1905 sokáig a Sparta sikereinek jegyében telt el. Januárban meghirdették az új Jótékonyági Kupát (Charity Cup), amely az első általánosan elismert bajnokság volt a cseh futballban. A Slavia vezetősége az első évben még megtagadta a részvételt, de a tavasz már a nevezések jegyében telt el. Baumruk, a Sparta nemzetközi titkára – aki nemrég még a Slavia tagja volt –, a klub januári közgyűlésén bejelentette, hogy „a

47 Hogy mit jelentett a Sparta-nak a három új játékos, s hogy milyen meglepően megváltozott a klub teljesítménye, találón jellemzi a híres Pekarna kapus visszaemlékezése, amikor csapata, a First Vienna találkozott a prágai klubbal 1904 karácsonyán: „Biztos voltam benne, hogy nekünk ez könnyű eset lesz. Kirúgáskor még nem is igazán figyeltem a játékot. Néhány másodperccel később pedig már hallom az egyik játéktársunktól, ahogy kiáltja: »Pass auf! Er schießt!« [Figyelj! Kapura megy!] De már késő volt. A labda a hálóban volt. Egyszerűen nem tudtam felfogni. Hiszen az a játékos néhány másodperc alatt még nem lehetett ilyen közel a kapuhoz. De gondolkodásra nem volt idő. A balösszekötő a kirúgásból azonnal megszerezte a labdát, s majdnem a zászlóig szaladt vele. Innen általában középre szokták beadni a labdát, ezért még nem összpontosítottam teljesen, amikor a játéktársaim kétségbeesett kiáltásával egyidőben a labda már másodszor vergődött a kapu hálójában. Na, ez már egy kicsit nekem is sok volt. A hófúvástól nem láttam jól, s így kiáltottam: »Ilyet csak egy játékos tud a világon. Košek, ő pedig a Slavia-ban játszik!« Csak akkor értettem meg mi történt, amikor a csapattársaim elmagyarázták, hogy az a rettenetes lövő valóban Janda Košek, s hogy ő és a félelmetes jobbsszélő, Baumruk pont a mai mérkőzésen a Sparta színeiben játszottak. A végeredmény 7:2 lett a Sparta javára, s amennyire emlékszem, az összes, vagy majdnem az összes gólt Košek rúgta.” (Scheinost 1940: 12)

48 *Sport a Hry*, 1905. 01. 18.

49 John Madden (1865–1948) beírta nevét a cseh labdarúgás történetébe. Prágában nemcsak mint kiváló edző vált híressé, hanem különleges gyógyítóként is: „Edzői képességein kívül Madden védenecinek »orvosa« is lett, sajátos, ám nagyon hatásos módon gyógyított mindenfajta sérülést, amely a labdarúgással együtt járt akkor és napjainkban is. Szakmai ismereteit szívesen megosztotta a konkurens prágai klubok futballistáival, radikálisan gyógyított, gyakran csak hideg zuhanyt alkalmazott a sérült helyeken, máskor sajátos masszázssal, úgynevezett „bedörzsöléssel” [embrokace] kezelte a sérülteket, ami az ő találmánya volt. Hosszú éveken keresztül hú maradt a Slavia-hoz. Nem hagyta el Prágát a két világháború alatt sem.” (Laufer 1968: 11)

50 1905 augusztusában a Slavia-nak sikerült visszazerezni Baumrukot és Kummert, novemberben pedig Jan Košek is visszatért a klubba.

Sparta futballcsapata most olyan programokban és kiváló képességű ellenfelekben gazdag szezon előtt áll, amilyenben még prágai futballcsapatnak nem volt része”.⁵¹ A letná-i új pályán a Sparta nemcsak közép-európai csapatokat látott vendégül, hanem a híres angol Evertont és Tottenham Hotspurt is, s meghívást kaptak Bécsbe és Budapestre is. Mialatt a csapat játéka fejlődött, a költséges nemzetközi mérkőzések anyagiag kimerítették a klubot. 1905 szeptemberétől a Sparta megállíthatatlanul zuhant az anyagi csőd felé. Scheinost így jellemezte a klub hanyatlását:

A Sparta csapata nem létezett, a választmány szétszéledt, s a klub ellen csődeljárást indítottak. Tisztán emlékszem arra a téli délelőtre, mintha ma történt volna, amikor elválaszthatatlan barátommal, Podpi raval elutaztunk Letnára, hogy a Sparta pályán végignézzük, amint az árverési hiénák a kabinokból kiszedik a futballcipőket, a mezeket és a többi kelléket. A kapukat már elvitték, a palánkot és a korlátot pedig az árverésen adták el. (Scheinost 1940: 25)

A SPARTA ÚJJÁSZÜLETÉSE

1906. január 6-án a Sparta nagygyűlést tartott. Míg az egy évvel korábbi ülés az „ígéretes holnap” örömteli perspektívájának jegyében telt, addig a mostani hangulat feszült volt, sőt pesszimista és fagyos. „A klub kiadásai nem voltak összhangban bevételeivel, néhány választmányi tag kockáztatott, míg végül bekövetkezett az, aminek be kellett következnie. A játékosok otthagyták a klubot, egy részük visszatért a Slavia-hoz, mások pedig végleg felhagytak a sporttal, s ahogy a közmondás szerint, az egerek hagyják el először a süllyedő hajót, szétszéledtek a választmányi tagok is, hogy tetteikért ne kelljen felelősséget vállalni.” – jellemezte a Sparta akkori krízisét • ofka, aki hosszú éveken át volt a klub titkára (• ofka 1923, Petrù 1946: 294 alapján). A Sparta tartozása állítólag elérte a 25 ezer koronát (Scheinost 1940: 25), így nem volt csoda, hogy senki sem akart közbenjárni a klub jövője érdekében. De amikor elhangzott a javaslat, hogy a klubot feloszlassák, megmutatkoztak az „igazi Sparta-szívek”. A legnemesebb tett Rudolf Schindler nevéhez fűződik, aki átvette a klub elnöki szerepét, s a tartozásokért a teljes vagyonával vállalt kezességet.

Egy hónappal később, 1906. február 9-én a Sparta új választmánya felszólította a „Sparta minden tisztelt pártfogóját, valamint a széles közönséget, hogy az irántunk érzett szimpátiát őrizték meg”, és „minden volt Sparta-tagot, akinek szívügye a klub fennmaradása, hogy újból lépjenek be körünkbe és nyújtsanak segítő kezét”. A mély krízis okairól a cseh labdarúgásban szinte soha nem látott nyíltsággal beszéltek felhívásukban: „A siker érdekében tett törekvések során a klub nagyon merész sportrendezvények szervezésére szánta el magát, miközben különféle balsikerek – mint a belső viszonyok megbomlása, a szükséges létfeltételek majdnem teljes hiánya – a klub nagyon nehéz helyzetbe került, anyagi egyensúlyát nem tudta fenntartani.”⁵²

⁵¹ *Sportovní Svít*, 1905. 01. 10.

⁵² *Sportovní Svít*, 1906. 02. 13., *Sport a Hry*, 1906. 02. 14. A klub mindennapi anyagi gondjairól Scheinost így írta le: „Ahhoz, hogy mégis lehessen focizni a klubban, mindenki áldozatkészségére szükség volt. Csak igazi amatőrök játszhattak, a tisztségviselők és a tagok pedig a Rybní utcai »U kamenné panny« fogadóban tartott gyűléseken fejenként egy-egy hatost dobtak a kalapba, hogy vasárnapra tudjanak venni labdát vagy futballcipőt. A mérkőzésekből származó kis bevételt rögtön visszaadták a hitelezőknek. Még ez sem volt nekik elég, s így szinte minden mérkőzés után a végrehajtó vitte el a bevételt.” (Scheinost 1940: 25)

A Slavia a nagy rivális meggyengülését arra használta fel, hogy kiváltságos helyzetet biztosítson magának a cseh futballban, és nemcsak a sportéletben, de a futballdiplomácia terén is. 1905 nyarán Petáknak és Hrdliékának néhány éves próbálkozás után sikerült életre kelteni a Cseh Labdarúgó Szövetséget [ĚSF]. 1905 novemberében viszont a Szövetség a Slavia befolyása alá került, új elnöke Miloslav Horáček lett, aki agilitásának és széleskörű kapcsolatainak köszönhetően kezdettől fogva sikert sikerre halmozott, s a Slavia-t is megszerettette a nyilvánossággal.

A legnagyobb sikerek közé tartozott, hogy a cseh labdarúgás kivívta önállóságát a Nemzetközi Labdarúgó Szövetségben [FIFA]. A FIFA 1904. május 21-én jött létre Párizsban a holland Hirschmann és a francia Guerin kezdeményezésére, azzal a céllal, hogy a labdarúgás legfelsőbb nemzetközi szerve legyen. A ĚSF már 1905 decemberében beadta jelentkezést a FIFA-hoz. A berni kongresszuson 1906 júniusában Anglia a szervezet tagjává vált, s segítségével Horáčeknek sikerült meggyőzni a FIFA vezetőségét, hogy a ĚSF-et egy évig tekintse ideiglenesen önálló tagnak, s majd a következő kongresszus hozzon végleges döntést.⁵³ 1907 májusában a FIFA amszterdami kongresszusa végérvényesen felvette a ĚSF-et a szövetség tagjai közé, a bécsi küldött, Hugo Meisl tiltakozása ellenére. A következő kongresszust viszont Bécsben tartották, 1908 júniusában, s itt viszont „végérvényesen” kizárták Csehországot a FIFA soraiból.⁵⁴ A cseh labdarúgásnak a FIFA-ban betöltött önálló pozíciója az Österreichischer Fussballverband határozott ellenállását váltotta ki, amely 1906 ősztől bojkottálta a cseh labdarúgást. A bojkotthoz 1907 májusában csatlakozott a Deutscher Fussball Bund is.⁵⁵

Mivel 1907 és 1908 folyamán a nemzetközi mérkőzések megrendezéséhez szükséges feltételek jelentősen megnehezültek, a cseh futballklubok ismét kénytelenek voltak nagyobb figyelmet szentelni a hazai versenyeknek.⁵⁶ A csapatok 1906 óta játszottak már a Jótékonyági Kupáért [Pohár Dobročinnosti], de a legnagyobb szenzációt kétségtelenül

53 Footballový almanach 1905–1906: 69–74. A kommentár közelebről bemutatja, hogy miért támogatták az angolok a ĚSF-et a FIFA-ban: „Nekünk, cseheknek kiemelkedő pillanat, hogy a nemzetközi versengésben, mégha ideiglenesen is, de részt vehetünk. Anglia gondosan ügyel arra, hogy elválassza a politikát a sporttól, s tiszteli a nemzeti individualitást. Ezt az álláspontot képviselték Anglia küldöttei a cseh kérdést illetően is, amely némileg hasonlít az angliai szövetségek helyzetéhez. Ahogy Wales, Írország és Skócia is önállóan fog szerepelni Anglia mellett a FIFA-ban, úgy lehet majd képviselni Ausztriát is, a politikai helyzettel függetlenül.” (Footballový almanach 1905–1906: 74., *Sport a Hry*, 1906. 06. 06.)

54 Miközben a sport jelentős társadalmi tényezővé vált, s megbecsült helyet vívott ki magának, a kormányok és a politikai körök is elkezdtek érdeklődni iránta. Így volt ez az Osztrák-Magyar Monarchia esetében is. A „sportolócskákat és labdakergetőket” már nem nézték le, mint egykor, s a Monarchia népeinek a nemzetközi sportmozgalomban betöltött önálló szerepe „szálka volt a hatalom szemében”. Azt vizsgálták, hogy milyen módon lehetne ezt az önállóságot korlátozni, vagy egyenesen megszüntetni. A Monarchia labdarúgó köreiből uralkodóvá vált az a nézet, hogy a szövetségi államot nemzetközi viszonylatban az Österreichischer Fussballverband képviselje, amely szárnyai alá vonná az összes többi szövetséget, beleértve a cseh és a magyar szövetséget is, amelyek kizárólag tartományi szövetségeként működnének, nemzeti önállóság nélkül.

55 Petrù 1946: 302, 312. A kiéleződött helyzetnek bűnrészes volt a Cseh Labdarúgó Szövetség is, mert a DFC Praha és a Sparta közötti be nem fejezett mérkőzés után ő kezdeményezte a DFC Praha meggondolatlan cserépszavazását, s elindította a kölcsönös bojkottok lavináját.

56 Negyedszázaddal később Petrù már a későbbi fejlemények ismeretében értékelte a cseh labdarúgás akkori nemzetközi bukását: „Habár Bécsnek a Cseh Labdarúgó Szövetség ellen indított hadjárata az egyes kluboknak nehézséget okozott a mérkőzések időpontjainak kijelölésében, a cseh labdarúgás egészére inkább

az 1907. október 13-án megrendezett Slavia–Sparta mérkőzés váltotta ki, amelyre tizenegy hosszú év után került sor, s meglepő módon 2:2-es döntetlennel ért véget. Csak az ezt követő visszavágón tudott győzelmet aratni a Slavia a Sparta fölött, azóta felül nem múlt, 9:1-es eredménnyel (Laufer – Maixner 1935: 34, Svít devadesáti minut 1976: 89).

A Sparta és a Slavia találkozóját a két klub belső fejlődése is elősegítette. Az újjászületett Sparta az idézett 1906. februári nyilatkozatában csatlakozott az „egészséges sportolás abszolút pártatlanság alapján” alapelvhez,⁵⁷ s így a klub választmányából egy időre eltávolították a szélsősegesen Slavia-ellenes tagokat, elsősorban Otakar Petáket. A Slaviában 1907 elején az eddigi konfrontációs politikával szemben megerősödtek a szélesebb együttműködést sürgető törekvések. Ezt az irányzatot képviselte a volt elnök, Hausmann. Az 1907. január 20-i nagygyűlésen bírálta az eddigi gyakorlatot, amely szerint „nem ápolták a hazai klubokkal való kapcsolatot, s a Slavia-nak ma a cseh klubok körében kevés barátja van.”⁵⁸ A drámai választásokat azonban nem ő, s nem is Prachenský nyerte meg. A Slavia új elnöke a Hausmann embereként számon tartott Zdeněk Krulíš lett.

A Slavia és a Sparta közötti nem baráti, de legalább nem is ellenséges viszony csak rövid ideig tartott. A ËSF rendkívüli közgyűlésén 1908. augusztus 29-én a FIFA bécsi kongresszusi döntéseinek a cseh labdarúgásra vonatkozó következményeivel foglalkoztak. Otakar Peták, aki nem sokkal korábban tért vissza a cseh labdarúgóéletbe, itt élesztette fel újból a két klub közötti vitát. Azzal vádolta Miloslav Horáèeket, a ËSF elnökét, hogy a hiányos felkészülés, az öntelt, lenéző modor és a gyöngye aktivitás miatt közvetlenül felelős a bécsi „cseh vereségért”.⁵⁹ A feszültség novemberben érte el tetőpontját, amikor a Sparta visszautasította, hogy a Slavia ellen játsszon a Jótékony-sági Kupában. Nagyon nehéz válaszolni arra, vajon az elutasítás oka valóban az a hivatalos álláspont volt, miszerint a Sparta-nak valóban jogában állt revizorokkal ellenőriztetni a belépőjegyeket és a mérkőzés bevételét, – ezt az egyébként igazságos követelményt a szövetség Slavia-s többsége és Horáèek elnök visszautasította (• ofka 1923, Petrù 1946: 329 alapján) –, vagy inkább a Sparta játékosainak és tisztségviselőinek sértett hiúságáról volt szó.

A SPARTA „NEMZETI ÁRULÁSA”

A Slavia és a Sparta közötti növekvő ellentét visszatükröződött a ËSF 1909. január 16-i közgyűlésén is, ahol a szövetség elnöki posztjáért a két kibékíthetetlen ellenfél, Horáèek és Peták harcoltak. Ez alkalommal még Horáèek került ki győztesen,⁶⁰ de pozíciója gyorsan meggyengült. Hamarosan elveszítette saját klubja, a Slavia támoga-

kedvező hatással volt. A Slavia kiváltságos helyzetét aláasta a többi klub felzárkózása, s Bécs nyomásának hatására a labdarúgás még szélesebb társadalmi rétegek kincsévé vált, mint eddig. Az utánpótlást egyre nagyobb játékosserreg biztosította, s ez már az az utánpótlás volt, amely a háború után az AC Sparta mezében az egész világ futballközönségének csodálatát vívta ki.” (Petrù 1931: 93–94)

57 *Sportovní Svít*, 1906. 02. 13., *Sport a Hry*, 1906. 02. 14.

58 *Sport a Hry*, 1907. 01. 23.

59 *Sport a Hry*, 1908. 09. 04., vö. Kaufmann 1910: 34. Rudolf Richter viszont Horáèeket vádolta meg azzal, hogy felélesztette a vitákat a Slavia és a Sparta között: „A Ë.S.F. akkori elnökének vétke az a testvérgyilkos harc, amely a régi viszályokat növelte” (Richter 1918: 12).

60 *Sport a Hry*, 1909. 01. 22.

tását. A Slavia választmánya 1909. január 28-án – Kruliš elnök kivételével – teljesen átalakult, s a legtöbb bírálóat a nemzetközi titkár, Horáèek kapta. Hónapról hónapra nőtt a vizsály, de nemcsak Horáèek és a Slavia, hanem Horáèek és a többi cseh futballklub között is, míg végül 1909 nyarán Horáèek lemondott elnöki posztjáról.⁶¹ Az október 25-i rendkívüli nagygyűlésen a Sparta elnöke, Josef Šikl helyettesítette a ÈSF élén, akinek sikerült megszerezni a Slavia támogatását, rövid időn belül stabilizálta a szövetség anyagi helyzetét, visszaszerezte jó hírnevét.

A ÈSF 1910. január 22-i rendes közgyűlésén Otakar Peták újfent pályázott a szövetség elnöki posztjára, s így egy csapásra véget ért a nemrég megkezdett együttműködés. Bár megválasztották, ő sem tudott három hónapnál tovább maradni a szövetség élén. 1910 márciusában egy felesleges konfliktus miatt – a Slavia és az SK Smíchov között – le kellett mondania. Májusban már a Smíchov küldötte, Josef Fikl helyettesítette Petáket, akit „filoszlavistaként” tartottak számon.⁶²

1908 végén Jaroslav Kalva szerkesztő úgy jellemezte a Cseh Labdarúgó Szövetséget, hogy „teljes anarchia uralkodik benne, egyes klubok között nagyon ellenséges a viszony, a vezetőség nagy része csak a saját érdekét nézi, figyelmen kívül hagyva a többi klubot, a ÈSF több küldöttét felmentik tisztsége alól, nem ismerik el a választmány irányítási jogát, teljes az elégedetlenség, jellemzőek a kulisszák mögötti harcok, bizalmatlanság uralkodik, stb”.⁶³ 1910 első felében a helyzet még ennél is sokkal rosszabb volt. Először Peták nem ismerte el Šiklt, utána a Slavia Petáket, végül a Sparta nem ismerte el Fikl-t.

Peták és a Sparta elégedetlensége odáig fajult, hogy 1910. június 6-án a Sparta, a Èchie Malá Strana, az Union Plzeò, végül a Viktoria • i•kov bejelentették, hogy kilépnek a ÈSF-ből és létrehozzák a Cseh Futball Uniót [Èeská Fotbalová Unie]. Az új szövetség első lépésként megállapodást kötött az Österreichischer Fussballverbanddal [ÖFV], melynek értelmében az ÖFV a cseh labdarúgás ausztriai képviselőjének ismeri el a Cseh Futball Uniót, amely hazai ügyekben teljesen független és önálló, viszont kötelezi magát, hogy minden olyan ügyben, amely az ausztriai futball általános érdekeit érinti – különös tekintettel a nemzetközi képviselet, valamint a szövetségek közötti kapcsolatok ügyére –, az ÖFV-vel közösen fog fellépni.⁶⁴ A Sparta kezdeményezte lépés nemcsak labdarúgó körökben, hanem az egész cseh sportvilágban nagy vihart kavart. Az eseményt követő nyáron a cseh lapok amúgy már egészen összezsugorodott sporthírei ismét hosszúra nőttek, egyik cikk a másikat követte, egyik szenzációsabb volt, mint a másik, az egyik cím túltett a másikon. Volt itt „árulás”, „erkölcstelen cselekedet”, „nemzeti árulás”, „Bécs rabigája és járma”, stb., nagyon pontosan dokumentálta az akkori sajtókampányt az a röpirat, amit a Sparta választmánya adott ki 1910 júniusában az egész ügyhöz való hozzáállását tisztázandó.⁶⁵

61 Miloslav Horáèek hamarosan a Slavia-ból is távozott, s Ludvík Dykkel együtt belépett a ÈAFC Vinohrady Klubba (Petrù 1946: 344).

62 *Sport a Hry*, 1905. 05. 17.

63 *Sport a Hry*, 1908. 12. 04.

64 *Sport a Hry*, 1910. 06. 14.

65 ATMTVS Praha, fond Kopaná, K-11. A *Sport a Hry* például az eseményt több mint két hónapon át figyelemmel kísérte a „Fegyelemsértés a sport és a nemzet ellen” című sorozatban (*Sport a Hry*, 1910. 06. 07. – 1910. 08. 09.); a témával nemcsak a szaksajtó, hanem napilapok (pl. *Národní Listy*, *Národní Politika*, *Právo Lidu*, stb.) is foglalkoztak.

A Cseh Futball Uniónak, s elsősorban a Sparta-nak azt hányták a szemére, hogy „felbomlasztja a cseh labdarúgás egységét, a cseh szövetség ellen az osztrákkal társul, amelyről többször is egyértelműen bebizonyosodott, hogy ellensége a cseh önállósági törekvéseknek.”⁶⁶ Hiába válaszolt Peták a támadásokra: „Politikai ügyekben lehet Bécsbe menni, sportügyekben szintén.”⁶⁷ Hiába védekezett a Sparta, hogy „a cseh sportnak többet használ az, ha képviselői más nemzetek tagjaival szabad versenyeken vehetnek részt, mint a sovinszta elátkozás és az elkülönülés.”⁶⁸ A Sparta-t könyörtelenül elítélték. A Slavia elnöke, Kruliš kijelentette: „egy tisztességes klub nem léphet be oda, ahol a Sparta ül”, a Slavia egyik tisztviselője így utasította vissza a Sparta minden védekezését: „Bármit is ért el dr. Peták és a Sparta, ez erkölcstelen dolog.”⁶⁹

A Sparta „nemzeti árulásának” lényegét a *Sport a Hry* című folyóirat kommentárja foglalta össze: „Kilépni a szövetségből és létrehozni egy ellenzövetséget, ez a sport ellen irányuló fegyvelemsértés. Szövetkezni az osztrák szövetséggel, amely Csehországot a nemzetközi szövetségből kitalasztotta, ez a nemzet ellen irányuló fegyvelemsértés.”⁷⁰ Mivel „a sportban a munka nemcsak pusztá egyesületesdi, hanem aprólékos nemzeti munkát kell jelentenie”, s „a kis nép minden tagjának úgy kell dolgoznia, hogy tevékenységének valamely része a nemzet haladását jelentse”,⁷¹ így a Sparta-t és a vele szövetséges klubokat még 1910 júniusában kizárták a cseh sportolók köréből.⁷²

„Az egész őszi szezonon át tartott a Sparta ellenállása” – emlékezett vissza Rudolf Richter, a Sparta tagja –, „ez csak azért történhetett, mert mérkőzéseit és rendezvényeit az újságírók bojkottja miatt nagy számú közönség látogatta. A közönség ösztönösen megértette, hogy a Sparta-t bántalmazzák, s hogy ezt az általános renddel szembeni ellenállást a kartellbe tömörült klubok ellen irányuló önfenntartási ösztön váltotta ki” (Richter 1918: 14). Azonban a Sparta konoksága ellenére egyre jobban bebizonyosodott, hogy az „ellenzövetség”, a Cseh Futball Unió létrehozása zsákutca volt. Kiutat kerestek, s azt, hogy mily módon lehetne megújítani a cseh labdarúgó körökkel kétoldalúan megszakított kapcsolatot. A „kibékíthetetlenek” kiengesztelésére a legalkalmasabb személynek a Cseh Olimpiai Bizottság elnöke, Jiří Guth tűnt, aki – ahogy önmagát jellemezte – habár a Sparta tiszteletbeli csapatkapitánya, de a „Sparta Slavia elleni vitájához soha nem volt semmi köze, csupán annyi, hogy a vita megszüntetése érdekében tevékenykedett” (Guth-Jarkovský 1929: 99–100). Az 1910 novemberben és decemberében történekről, ismét Rudolf Richter számolt be:

Néhány idős, pártatlan sportolónak, főleg dr. Jiří Guth, a Sparta tiszteletbeli tagjának és a Cseh Olimpiai Bizottság (ÈOV) elnökének köszönhetően a Slavia és a Sparta képviselői részvételével szervezett magánestéken sikerült a dolgokat úgy elrendezni, hogy a Sparta újból visszatért a ÈSF-hez, s a Futball Uniót feloszlatták. Az év végére már olyannyira rendeződtek a kapcsolatok, hogy nagy reményeket lehetett fűzni a következő évhez, annál inkább, mivel a klub sportteljesítménye a bojkott miatt egyáltalán nem szenvedett kárt. (Richter 1918: 14)

66 *Sport a Hry*, 1910. 06. 14.

67 *Sport a Hry*, 1910. 06. 07.

68 *Sport a Hry*, 1910. 06. 21.

69 *Sport a Hry*, 1910. 06. 14.

70 *Sport a Hry*, 1910. 07. 19.

71 *Sport a Hry*, 1910. 06. 14.

72 *Sport a Hry*, 1910. 08. 02.

1911. január elsején az Union Plzeň ismét jelentkezett a ÈSF-hez, mondván, „ez nemzeti kötelessége”, csatlakozott hozzá a Viktorie • i•kov is, amely töredelmesen bevallotta, hogy hagyta magát elcsábítani az ÖFV által ígért kiváltságokkal. A ÈSF 1911. január 11-i közgyűlésén felvették a hiányzó Sparta-t és a Èchie Malá Strana-t is. A rend vita nélkül helyreállt, mintha a ÈSF újonnan megválasztott választmánya – amelyben Prachenský elnök mellett helyet kapott Kaufmann és Freja is – el akarták volna kerülni a további súrlódásokat, teret biztosítva a nyugodt együttélésnek.

A SPARTA ÚTJA A CSEH LABDARÚGÁS ÉLÉRE

1911 első hónapjai meghozták a cseh labdarúgás első sikereit. Májusban az Union Internationale Amateur der Football Association (UIAFA) – amelyet 1908 végén a cseh, francia és angol amatőr szövetségek alapítottak a FIFA⁷³ ellensúlyozásaként – a francia Roubaix-ban rendezte meg az amatőr Európa Bajnokságot. A Slavia és a Sparta játékosai közül összeállított cseh csapat megnyerte a tornát. Abban az időben, amikor korlátozták a nemzetközi kapcsolatokat, egy ilyen sikernek óriási visszhangja volt a cseh nyilvánosságban. A futballisták diadalmasan tértek haza Prágába:

A győztes cseh csapat köszöntésére tegnap több ezres tömeg gyűlt össze a Ferenc József pályaudvaron és az épület előtt. A peronon a csapatot a Cseh Labdarúgó Szövetség választmánya, dr. Stan. Prachenský elnökkel az élén, az SK Slavia elnöke, a császári tanácsos Kruliš mérnök, valamint a válogatott nagybecsű közönség várta, akik között sok hölgy is volt. [...] Köszönetet mondtak a csapatnak a külföldön elért nagyszerű eredményért, hogy becsületesen megvédték a cseh sport jó hírnevét, s kifejezték kívánságukat, hogy ezek a kiváló sikerek elősegítsék a cseh sportnak a nemzeti önállóságért és egyenrangúságért folytatott harcát. A beszédek után a peronon feldördült a köszöntés: Üdvözlünk! [...] A csapat tagjai tömött sorfalak mentén, a hölgyek virágjaival ünnepelve hagyták el a pályaudvart, s kint várta őket az a sokaság, amely nem jutott be a pályaudvarra. A közönség itt is ovációval fogadta a cseh labdarúgókat.⁷⁴

Ez a lelkesedés is azt bizonyítja, hogy húsz év alatt a labdarúgás stabil helyet vívott ki magának a cseh társadalomban, s hogy a futball iránt érdeklődő kis csoport hobbija a mindennapi társadalmi élet elismert formájává vált, olyan eszközzé, amellyel már politikai állásfoglalást is ki lehetett fejezni.

A Slavia és a Sparta viszonya, amely az előző évben annyira feszült volt, most sem volt idillinek nevezhető, de legalább nem volt „kibékíthetetlen”. Már nem a civakodás, hanem az egészséges, férfias vetélkedés volt rá jellemző (Houška 1966: 23), még ha apróbb viszályokban vagy élesebb vitákban nem is volt hiány.

73 1908 júniusában a FIFA bécsi kongresszusán az „egy állam – egy szövetség” elv alapján a cseh labdarúgást és az angol amatőröket kizárták a szövetség tagságából. Erre válaszképpen jött létre az UIAFA, amelyhez 1908 őszén csatlakoztak a francia focisták is, akik önszántukból léptek ki a FIFA-ból. Két év „vegetálás” és szerény tevékenység után 1911 elején elkezdtek érdeklődni az új nemzetközi futbalszervezet iránt a belgák, a spanyolok, a svájciak, majd hamarosan a lengyelek is. Az 1911 májusában megszervezett Európa Bajnokságnak az volt a célja, hogy más labdarúgó szövetségeket is megnyerjen az UIAFA-nak. Miután Franciaországot 1912 márciusában visszavették a FIFA-ba, az UIAFA feloszlott.

74 *Národní Politika*, 1911. 06. 09.

A Slavia már idestova tizenöt éve korlátlanul uralta a cseh labdarúgást, s ezen mit sem változtatott az 1909. március 21-én az SK Smíchovval játszott mérkőzésen elszenvedett vereség; a cseh csapatok között a Slavia volt az első az 1897. március 25-i Slavia–DFC Praha mérkőzés óta. „Érthető, hogy a Slavia rajongói eleinte emelt fővel jártak, hiszen, kérem, azokban az években a cseh labdarúgó királyság trónja a Slavia-é volt, míg a Sparta meglehetősen átlagos szerepet játszott a többi klub között.” – foglalta össze röviden az akkori helyzetet Scheinost. „De mindig is arra vágyott, hogy egyszer arra a trónra kerüljön. Ezt a vágyat titokban tartotta, s a gondos választmányi tagok és a leghűbb rajongók csak vörös szívük [utalás a Sparta színére – a Ford.] legmélyén mertek álmokat szőni a Sparta győzelméről. S az életben már milyen sok nagy álom vált valóra! Így nem csoda, ha végül a Sparta-é is teljesült” (Scheinost 1940: 30–31).

A cseh labdarúgás élén állni egyet jelentett a Slavia fölötti győzelemmel. Az 1896-os és 1907-es mérkőzés után a két ellenfél 1910 májusában találkozott újra a Jótékonyági Kupa középdöntőjén – ismét a Slavia nyert 5:1-re. A következő találkozó a két klub 1911 eleji kibékülésének eredményeképpen jött létre: márciusban ismét a Slavia győzött 9:2-re, de jött az ősz, s fordult a kocka.

A Sparta 1909 óta új csapatot épített. Jindřich Rezek szerint fiatal, reményteljes játékosok jelentek meg, például Antonín Fivébr, Václav Pilát, Jan Vaník, Jaroslav Mysík, vagy a Slavia és a Sparta között mindig ingázó Josef Bi lka. A csapat teljesítménye 1910-ben sem gyengült, amikor a bojkott miatt csak nehézkesen találtak maguknak ellenfelet. Végül eljött 1911. október elseje, „a visszavágás nagy napja, amikor a Sparta fiataljai győzedelmeskedtek a Slavia csapata felett, ahol a híres csillagokat ki kezdte az idő vasfoga” (Scheinost 1940: 32). A Sparta 3:1-re legyőzte a Slavia-t.

Azon az októberi napon a két klub szerepe felcserélődött. A következő tíz évben (a változatosság kedvéért) a Sparta uralta korlátlanul a cseh labdarúgást és eredménytelen maradt a Slavia minden erőfeszítése, hogy a Sparta-t e pozíciójából elmozdítsa. A két klub kiélezett kapcsolata miatt azonban továbbra is minden közös találkozó „eseménynek” számított a cseh labdarúgás életében. A hangulatot így jellemezte Karel Poláček:

A nemzet két pártra oszlott, s amint a bíró sípja jelt ad a harcra, megjelenik az a szakadék, amely a nemzetet két kibékíthetetlen táborra osztja, s testvérgyilkos harc és az örök szláv viszály tanúivá válunk. Prága minden részéről sietnek a harcosok, akik hisznek a Sparta vörös mezében, hogy megláthassák a Slavia porba taposott vörös csillagát. S azok, akik pajzsukon az ötágú csillagot viselik, hitük győzelmében és a Sparta hitetlen csapatának megalázásában bíznak. (Poláček 1996: 53)

Jóllehet a Slavia és a Sparta viszonyát később is a rivalizálás jellemezte, ez már sohasem járt olyan pusztító és romboló következményekkel, mint a huszadik század elején.

FORRÁSOK

Archív Tyršova muzea ti lesné výchovy a sportu (ATMTVS), Praha, fond Kopaná, K-11.

Cyklista (1892–1898)

Národní Politika (1911)

Sokol (1890–1894)

Sport a Hry (1902–1910)

Sportovní Obzor (1894–1896)

Sportovní Svět (1904–1906)

HIVATKOZOTT IRODALOM

Footballový almanach 1905–1906. I. ročník. Praha

Guth-Jarkovský, Jiří St. 1929: *Paměti*. Praha

Hausmann, Jaroslav 1902: Desetileté jubileum SK Slavia. List z historie. *Sport a Hry* 1902. 09. 03.

Houška, Vít zslav 1966: *•elezná Sparta*. Praha

Kaufmann, J. V. 1910: *Třináct let bojů proti Vídní o uznání české samostatnosti ve sportu footballovém*. Praha

Klenka, Josef 1892: „Kopaná” jednoduchá (Anglicky „Football”). In: Vaníček, Karel (uspořádal) *Sborník sokolské úpy Podbílohorské*. Praha, 84–87.

Laufer, Josef–Maixner, František 1935: *Abeceda footballu*. Praha

Laufer, Josef 1968: *50 let v našem sportu*. Praha, 1968

Malá československá encyklopedie 1985: II. svazek. Praha

Olivová, Věra 1989: *Odvěké kouzlo sportu*. Praha

Ottův slovník naučný 1895: IX. díl. Praha

Ottův slovník naučný 1901: XVII. díl. Praha

Pacina, Václav 1986: *Sport v Království českém*. Praha

Pernes, Jiří 1988: *Spiklenci proti Jeho Veličenstvu. Historie tzv. spiknutí Omladiny v Ěchách*. Praha

Petrů, Karel (uspořádal) 1931: *Třicet let Českého Svazu Footballového 1901–1931 a trochu historie kopané v zemích československých*. Praha

Petrů, Karel 1946: *Di jirny československé kopané*. Praha

Polaček, Karel 1996: *Muži v ofsidu. Ze života klubových pávr•enců*. Praha

Poločas 1976: 80 let kopané Slavia Praha IPS. Vydáno k slavnostní členské schůzi oddílu kopané TJ SK Slavia Praha 30. září.

Pospíchal, Jan 1989: Začátky AC Prahy 1890. In: *100 let AC Praha 1890*. Praha

Richter, Rudolf 1918: *Vzpomínky na 25 let AC Sparta v Praze*. Rukopis. (Archív Tyršova muzea ti lesné výchovy a sportu [ATMTVS], Praha, fond Richter, 7g4)

Roessler-Ořovský, Josef 1931: První počátky. In: Petrů, Karel (uspořádal) *Třicet let Českého Svazu Footballového 1901–1931 a trochu historie kopané v zemích československých*. Praha

Scheinost, Ferdinand 1940: *Slavné postavy naší kopané*. Praha

Svět devadesáti minut. Z di jin československé kopané 1976. Praha

• ofka, J. 1923: *Třicet let A.C. Sparta*